

Istraživanje kod Premanture

Konzervirani engleski topovi ostaju u moru

BARBARA BAN

Podvodni arheolozi i restauratori proučavaju ostatke broda iz 17. stoljeća kod rta Franine

Kakav je to jedrenjak iz 17. stoljeća potonuo nedaleko od Premanture? Vojni? Trgovački? Teško je to reći čak i iskusnim podvodnim arheolozima i restauratorima iz zadarskog Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju koji su ovaj tjedan ronili na dubinu veću od 20 metara kako bi sakupili dio sitnih predmeta sa starog jedrenjaka, za koji se ne zna ni iz koje je zemlje, ni u kojem se smjeru kretao, ni koja je njegova funkcija. Ali je jasno da je velika atrakcija za ronioce.

Tim više što su na morskom dnu kod rta Franine blizu Premanture i tri željezna engleska topa iz tog vremena. Među ostacima broda arheolozi su pronašli tisuće šarenih staklenih perlica, ulomke crvenih staklenih zdjelica, keramičko posuđe te pušćane i topovske kugle. Prema tipološkim osobitostima pronađenih predmeta smatra se da je brod ovdje potonuo na početku 17. stoljeća, no zbog određenih predmeta postoji pretpostavka da nije pripadao mletačkom području, već nekoj udaljenoj državi.

Pomažu i policajci

Baš zato, kako bi zaštitili ovo područje koje već je pod zaštitom Ministarstva kulture od daljnje pljačke i odnošenja predmeta, podvodni arheolozi već dvije godine provode projekt zaštite tog područja. Izvlače na površinu preostale sitne predmete koji bi mogli dokučiti koji je zapravo taj misteriozni brod. Istraživanja provode Međunarodni centar za podvodnu arheologiju iz Zadra uz suradnju stručnjaka iz Hrvatskog restauratorskog zavoda i Njemačkog arheološkog instituta. Novost u ovoj kampanji je da je u pomoć znanstvenicima priskočila i ronilačka ekipa postrojbe Interventne policije iz Pule. Istraživanja kod rta Franine financiraju Ministarstvo kulture i pojedini partneri u projektu. Voditelj istraživanja ovog brodoloma je arheolog Luka Bekić, uz arheologe Maju Kaleb i Roka Surića.

Teoretski to može biti i vojni i trgovački brod koji te trube vozi nekome tko ih je naručio. Ali zato moramo pronaći više sitnica da možemo dokučiti od kuda je brod krenuo i kamoo je išao. Na brodu su bila i tri topa. Jedan smo očistili i znamo da je engleske proizvodnje u klasi 12 funti. I druga dva su vjerojatno engleska. Oni su bili česti u to doba. Dakle, svaka indicija nas vodi u neku slijepu ulicu. No, možda bi nam nešto više o brodu mogla reći njegova konstrukcija. Jer je te drvene konstrukcije ostalo dosta i prilično je dobro očuvana. Zato ćemo sada napraviti analizu drva, kako bismo dobili podatke od kada potječu drvene grede. Isto tako, i način gradnje će nam dosta reći jer je svako brodogradilište imalo svoj način gradnje. Onda ćemo barem saznati kojoj pomorskoj sili taj brod pripada - ističe Bekić. Kaže da je potrebno barem pet

Dio topa pronađenog na olupini broda na dubini od 25 metara

Podvodni arheolozi i restauratori iz zadarskog centra

godina istraživanja da se donesu neki konačni zaključci. A arheološka istraživanja na ovom području su vrlo zahtjevna zbog dubine od čak 23 metra, pa se pod morem može biti od 30 do 45 minuta maksimalno. U tom se periodu ne može puno toga napraviti. To iziskuje pažljivu strategiju rada i dobru organizaciju ronilačkih skupina.

Zahtjevna istraživanja

- Zbog toga nam je važno da imamo dovoljan broj iskusnih i školovanih ronioaca. Mi inače radimo na plićim nalazištima jer smo edukativna UNESCO-ova institucija koja provodi niz edukacija za mlade studente iz različitih zemalja. Njih ne možemo voditi na takve dubine. Većina naših terena su do 10 metara dubine. A ovo je drugačiji projekt - kaže nam Bekić.

Uz arheološka istraživanja, provodi se i eksperimentalni projekt konzervatorske zaštite topova na dnu mora, bez njihova vadenja na kopno. To je prvi put da se takvo nešto radi u Hrvatskoj, a takav način zaštite željeznih olupina i ostalih ostataka na dnu mora već je u primjeni diljem svijeta. Ako se ovaj u Premanturi pokaže uspješnim, mogao bi se primijeniti i na zaštitu ostalih jadranskih olupina.

- Jedan smo željezni top koji smo očisti povezali s aluminijskom anodom s kablom. Dakle, napravili smo električni kontakt između ta dva metala. I tada metal koji je manje plemenit počinje propadati i štiti se željezo. Naime, svaki metal ima svoj električni potencijal. Na željezo se povezuju cink ili aluminij koji su manje plemeniti metali od željeza jer oni na sebe na taj način preuzimaju propadanje. Tako funkcionira zaštita - objašnjava nam restauratorica Zdenka Vrgoč. □

LUKA BEKIĆ

Važno je da imamo dovoljan broj iskusnih i školovanih ronilaca. Većina naših terena je na dubini do 10 metara

ZDENKA VRGOČ

Jedan željezni top koji smo očistili povezali smo aluminijskom anodom s kablom

Evidencijski broj / Article ID: [20125298](#)
Vrsta novine / Frequency: [Dnevna](#)
Zemlja porijekla / Country of origin: [Hrvatska](#)
Rubrika / Section:

